

LEF

LINKS EN FEMINISTISCH 3

arbeid
ervaren
door
vrouwen

Toen we met het LEF-collectief het cahier over werken op het getouw zetten, zijn we eerst gaan zoeken hoe we eigenlijk het "werken" konden omschrijven. Uit eigen ervaring en uit wat wij in onze omgeving opvangen, hebben we het onderscheid gemaakt tussen arbeid, of het hebben van een beroep, en de inzet in het vrijwilligerswerk, het maatschappelijk engagement, de hobby en het doen van huishoudelijk werk. Alleen de beroeps-arbeid wordt in de volksmond "werken" genoemd. Daarbuiten wordt ook heel wat werk geleverd, bv. door de vrouw die het krantje van het vrouwen-centrum stencilt, de vrouw die met vier kleine kinderen thuis de handen vol heeft. Ook als iemand bv. een dag per week ergens gaat schoonmaken, wordt van haar niet gezegd dat zij een werkende vrouw is. Krasser nog, een jong meisje zegt dat haar moeder niet werkt, terwijl moeder thuis acht uur per dag handschoenen stikt aan een hongerloontje om het armoedige gezinsinkomen op peil te brengen. Een hoer "werkt" ook niet!

Dus vroegen wij ons af welke dan de eigenschappen zijn van het beroepswerken ? Het eerste wat we vonden was een inkomen dat substantieel is, het kunnen overigens ook verdoken inkomsten zijn, dat maakt het niet uit. Een zekere economische onafhankelijkheid moet er uit volgen. Een tweede belangrijke vereiste is de continuïteit en de dwang en discipline die daarbij horen. Ook een vorm van juridisch kontrakt, al dan niet geschreven. En bovenop dit alles is er nog een sociale erkenning nodig, want er bestaat ook onzichtbaar werk, of werk dat te gering wordt

betaald of van te korte duur is of te onregelmatig om bekroond te worden met de sociale erkenning van beroepsarbeid. Deze sociale erkenning brengt voordelen mee die moeilijk te omschrijven zijn. Het zijn vooral de mensen die ook hard werken zonder deze erkenning die weten wat hen onthouden wordt. Subtiel..., maar waar. Denken we maar even aan de handschoenen-naaiende huisvrouw.

x
x x

Het raarste soort werken is in onze ogen het ons allen goed bekende huishoudelijke werk. Het wordt hoofdzakelijk door vrouwen gedaan en wel voor de persoonsverzorging van de eigen gezinsleden of de eigen leefgroep. Kinderen krijgen en opvoeden hoort er ook bij.

Een belangrijke eigenschap van dit huishoudelijke werk is dat het buiten de arbeidsmarkt valt, niet wordt betaald en toch vanzelfsprekend wordt gevonden. Het is onduidelijk begrensd in funktie en tijd. Een gevolg hiervan is dat het heel dikwijls geen ruimte laat voor echte vrije tijd, iets waarover veel vrouwen klagen. Het is ook onzichtbaar werk, dat weinig wordt gewaardeerd omdat het weinig nieuws schept maar voortdurend er in bestaat de orde te herstellen en verbruiksklare dingen te maken die na consumptie verdwenen zijn. Vele lieve kleine attenties

die men alleen maar mist wanneer ze er niet meer zijn. Wanneer iemand het huishouden tegen betaling op een ander gaat doen, dan wordt dit gewoon beroepsarbeid, gebonden aan afgesproken taken en tijd.

Tussenin liggen die activiteiten van de huisvrouw die niet rechtstreeks de verzorging van de groep beogen, maar die eigenlijk de public-relations dienen van de echtgenoot. Het geven van diners bv. en het onderhouden van sociale relaties, het officieuze optreden van de echtgenotes van leiding gevende figuren als verlengstuk of verpersoonlijking van hun man in zijn functie. Volgens ons hoort dit niet meer bij het huishoudelijk werk, maar is onzichtbaar beroepswerk.

X
X X

Ziezo, dit is een overzicht van wat wij met moeite konden omschrijven als verschillende vormen waarin het werken zich voordoet in onze samenleving. Vermoedelijk is dit onvolledig en kan men heel wat opmerkingen maken over het resultaat dat wij neerpenden. Het bewijst alleen maar hoe moeilijk en ambigue dit werken is. Er rijzen heel wat problemen wanneer wij ons bezig zijn willen benoemen. Er

rijzen er nog meer wanneer wij moeten verantwoorden waarom deze arbeid in zo verscheidene categorieën uiteen valt en zo verschillend wordt gewaardeerd. Ieder van ons kent de wrevel wanneer hard labeur, saaië inzet, altruïstisch bezig zijn en groot verlies aan vrije tijd niet wordt erkend als 'arbeid'. Maar zelf voelen we ook aan dat niet ieder bezig zijn hetzelfde karakter heeft. Soms verlangen we geld voor ons werk en economische onafhankelijkheid, soms willen we alleen maar morele erkenning, soms is het welslagen onze beloning en een andere keer verwachten we dankbaarheid of zeggenschap, of macht. Maar de regels die uitmaken wie wat krijgt als loon voor werken zijn helemaal niet eenvoudig. Wij hebben er problemen mee. Laat ons daarom verder uitzoeken vanwaar ons probleem om werken van "arbeid" te onderscheiden afkomstig is.

II. HET MAAKT ALLES UIT OF JE DE KOSTWINNER BENT.

De reden waarom wij zo'n moeite hebben om te besluiten wat al of niet arbeid is, komt omdat we beïnvloed zijn door de kapitalistische zienswijze. Aanvankelijk bestond er bv. niet zoiets als 'huishoudelijk werk'. Vrouwen zetten bestaansmiddelen om in konsumptieartikelen en deze bezigheden onderscheiden zich in niets van andere werkzaamheden. In de loop van de geschiedenis is er wel een scheiding tot stand gekomen tussen de plaats waar voornamelijk aan de produktie wordt gewerkt en deze waar men zorgt voor de reproductie. Vooral sinds de industrialisatie gebeurt de produktie in fabrieken en bedrijven, terwijl wij zelf thuis zorgen voor de gewone dagelijkse opvang en verzorging.

Deze scheiding heeft meteen ook een scheiding tussen mannen en vrouwen teweeggebracht. De mannen arbeiden buiten'shuis als kostwinner, de vrouwen vangen hen op na het werk, zorgen voor voeding, kleding, atmosfeer en ontspanning. Kortom vrouwen staan in voor de reproductie, zij onderhouden de arbeidskracht. Zo wordt het huishoudelijk werk in feite het komplement van de gesalarieerde arbeid. Het salaris beloont in feite de beide soorten werk tegelijk : de baas koopt het werk van zijn arbeider plus dat van zijn vrouw.

Het huishoudelijk werk heeft dus in feite twee uitzichten. Langs de ene kant bestaat het uit het uitvoeren van de

dagelijkse werkzaamheden voor het gezin, maar aan de andere kant is het ook werk voor de werkgever van de gezinsgenoten... Het jammer nu is, dat alleen het eerste uitzicht wordt gezien zodat het lijkt alsof enkel man en kinderen van het dienstbetoon gebruik maken. De vrouw zelf is trouwens de eerste om haar taak zo te zien. Ze wordt trouwens voortdurend verteld dat haar natuurlijke bestemming in het gezin ligt. Het is haar taak te zorgen voor man en kinderen. Dat ze hiermee ook ons economisch stelsel, het kapitalisme, steunt, ontgaat haar volkomen.

In tijden van krisis, wanneer het salaris van de man daalt, wordt de functie die het vrouwenwerk waarneemt nog veel duidelijker. In tijden van krisis gaat de vrouw immers nog veel harder werken, om te trachten de levensstandaard van het gezin op peil te houden. Ze verstelt meer, maakt terug meer kleren zelf, koopt minder kant en klaar producten en loopt een straatje om, om aan goedkopere koopwaar te geraken. Nog andere gevolgen van de krisis veranderen haar dagtaak. Als alles goed gaat kan ze rekenen dat een aantal van haar taken die technisch vrij gekompliceerd zijn, door de gemeenschap worden overgenomen. We denken bv. aan onderwijs en gezondheidszorg. Maar in krisistijd gaat men daar bezuinigen. Deze taken worden gedeeltelijk terug naar de vrouwen toegeschoven. Jeugdateliers, buurthuizen, kinderopvangplaatsen sluiten, terwijl, zoals in het Plan Spitaels, artificiële jobs als 'tijdelijk' kader worden gekreëerd... om werklozen uit de rode cijfers te halen. De ziekenhuizen zien zich verplicht hun patiënten vroeger naar huis te sturen, het overnemen van de verzorging gebeurt door de vrouw. Wanneer kinderkribben te duur zijn worden grootmoeders ingeschakeld, enz... Allerlei vrijwilligerswerk wordt gestimuleerd wanneer het slecht gaat in de ekonomie en het zijn de huisvrouwen, die uit hun vier muren willen uitbreken, die het aannemen. Het gevolg is dat, zolang er mensen worden gevonden, die gratis allerlei karweitjes opknappen, er geen haast zal zijn bij het oprichten van kollektieve voorzieningen. Integendeel de half leeglopende kribbe zal men liever opdoeken, en men zal er zeker geen nieuwe oprichten!